

Будник Л. А.

*к.е.н., доцент кафедри кримінального права
та процесу і правоохоронної діяльності
Західноукраїнський національний університет*

Ронська О. Г.

*к.е.н., доцент кафедри кримінального права
та процесу і правоохоронної діяльності
Західноукраїнський національний університет*

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Судова експертиза - специфічний різновид експертизи, яка має особливий статус. Подібність її з експертизами в інших сферах людської діяльності полягає в тому, що вона, по суті, є дослідженням, яке ґрунтується на використанні спеціальних знань. Однак, далеко не будь-яке дослідження може називатися судовою експертизою, оскільки такі експертизи виконуються в ході досудового і судового дослідження у кримінальних, цивільних і господарських справах, справах про адміністративні правопорушення [1, 68].

Різні види судової експертизи мають однакову юридичну основу і проводяться відповідно до єдиних процесуальних норм і вимог процесуального законодавства. Поряд з тим, кожен вид судової експертизи відрізняється від інших предметом, об'єктами, завданнями та методами експертного дослідження.

Експертна методика орієнтована на вирішення експертного завдання, а не просто на дослідження об'єктів судової експертизи. Тому методика судової експертизи специфічна для кожного виду експертизи, що обумовлено природою досліджуваних об'єктів і питаннями, які доводиться вирішувати судовим експертам.

Методика судової експертизи - це система приписів щодо вибору та застосування в певній послідовності і в певних умовах методів і прийомів вирішення експертного завдання. Методика завжди містить як рекомендації, так і обов'язкові правила для експерта з вузлових моментів, які визначають схему дослідження, його стратегію [2, 268]. Характерною особливістю методики судової експертизи є впорядкованість методів і прийомів, що дозволяє розглядати її як програму дій судового експерта.

Методика судово експертизи ґрунтується і формуються на: а) відповідних наукових методах; б) характері і властивостях об'єкта експертизи; в) досвіді вирішення практичних завдань, в тому числі на алгоритмічних правилах і розроблених самим експертом прийомах вивчення об'єктів експертизи.

Судово-експертне дослідження за своєю гносеологічною суттю є різновидом процесу пізнання об'єктивної дійсності, що здійснюється шляхом застосування методів різних наук. Необхідно розрізняти методи наукового та

практичного пізнання, які вирішуються суб'єктом пізнання [3, 28]. Вивчення речових доказів, яке подібне з науковим дослідженням, відрізняється від нього певними особливостями, які властиві практичній діяльності. Методика судової експертизи є науково обґрунтованою, використовує положення ряду наук, в тому числі правових, природних, технічних і гуманітарних. Але ці положення, наукові методи та засоби використовуються в діяльності судових експертів та експертних установ не для встановлення наукових фактів, не для створення теорії і перевірки наукових гіпотез, а для вирішення практичних завдань щодо встановлення істини в кримінальній, цивільній або господарській справі чи справі про адміністративне правопорушення.

Методи судово-експертної практичної діяльності, що представляють собою систему дій і операцій щодо вирішення практичних експертних завдань, базуються на відповідних наукових методах, залежать від характеру і властивостей об'єкта дослідження і ґрунтуються на досвіді вирішення конкретних експертних завдань, в тому числі на алгоритмічних правилах і розроблених самим екпертом евристичних.

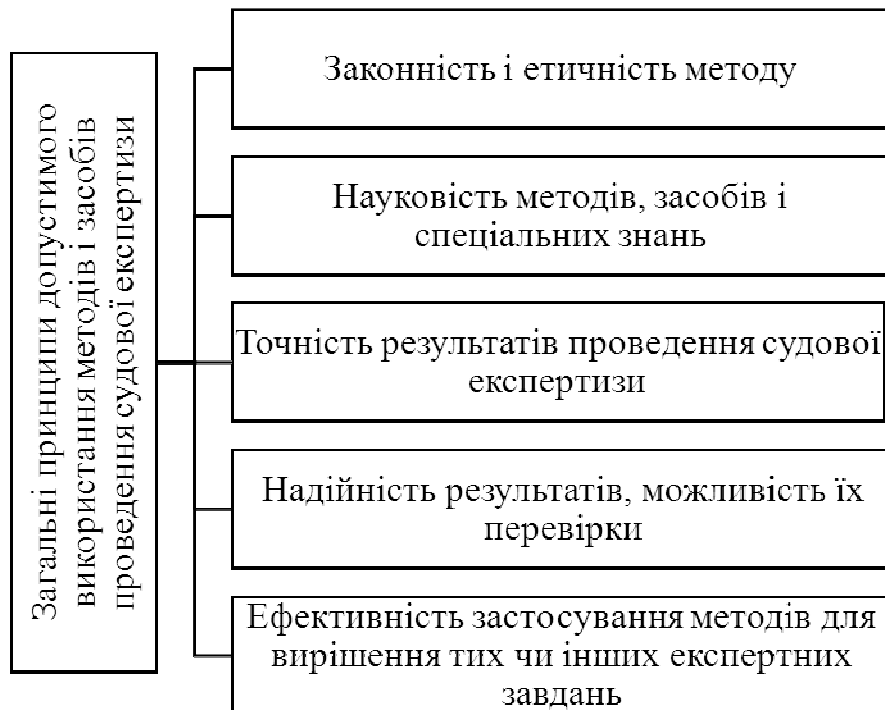
Таким чином, в практичній судово-експертній діяльності можуть застосовуватися ті ж методи, що і в науковому дослідженні, якщо їх використання не суперечить вимогам законності та етичним нормам, тобто відповідає принципу допустимості в його загальній формі. В іншому судовий експерт практично не обмежений у виборі засобів і методів дослідження за умови дотримання загальних правил роботи з доказами.

Характер застосовуваних методів, склад і зв'язок між ними обумовлені специфікою судової експертизи, особливостями її об'єктів, умов і завдань, а також логічною послідовністю, основними його етапами і формами. Кожен з методів дослідження має свої переваги і обмеження в застосуванні. Кожен з них дозволяє визначити якусь істотну сторону, рису пізнавального процесу, тому в чистому вигляді може бути виділений лише в абстракції. У реальному процесі пізнання всі методи взаємопов'язані, взаємодіють і взаємно доповнюють один одного. У той же час арсенал методів, що застосовуються при проведенні судових експертиз та досліджень, постійно розширюється за рахунок застосування нових методів дослідження речових доказів, збагачується новими приладами та апаратурою.

З метою вдосконалення методики судової експертизи необхідно визначити загальні принципи допустимого використання методів і засобів в судово-експертному дослідженні (рис. 1).

Важливим принципом є законність і етичність методу. Оскільки метод використовується в сфері судочинства, об'єктами дослідження можуть бути не тільки предмети, а й люди. Тому необхідно застосовувати тільки такі методи, які відповідають конституційним принципам законності і моральним критеріям суспільства, тобто не обмежують право громадян, не принижують їх гідності, виключають загрозу та насильство і не призводять до порушення норм процесуального права. Повинні дотримуватися процесуальна форма висновку експерта і всі необхідні для неї реквізити. Згідно з Кримінальним

процесуальним, Цивільний процесуальним, Господарським процесуальним кодексами України та Кодексом про адміністративні правопорушення експерт повинен поставити свій підпис, що засвідчує, що він попереджений про відповідальність за ст. 385 Кримінального кодексу України за дачу завідомо неправдивого висновку.

Рис.1. Загальні принципи допустимого використання методів і засобів проведення судової експертизи.

При виборі методів і засобів в процесі проведення експертних досліджень необхідно враховувати принцип науковості методів, засобів і спеціальних знань. Однією з вимог наукової спроможності методів, які використовують при проведенні судових експертиз є наукова обґрунтованість методів і достовірність одержуваних з їх допомогою результатів. Позитивні відповіді на питання про відповідність засобів і методів цим вимогам повинні міститися в тій науці, з якої запозичені ці методи і засоби, і де вони випробувані вперше.

Велике значення має точність результатів, яка тим вище, чим менше різниця між величинами, яку вимірюють та істинною величиною.

Істотними умовами є надійність результатів судової експертизи, можливість їх перевірки, що пов'язано, в першу чергу, з використанням справних і налаштованих приладів і апаратури, проведенням їх перевірок в установленому порядку і регулярно відповідно до інструкцій з експлуатації.

Значущим при виборі того чи іншого методу є його ефективність для вирішення тих чи інших експертних завдань [4, 154]. Для того, щоб метод був ефективним, він, в першу чергу, повинен дозволяти в оптимальні терміни з найбільшою продуктивністю досягти наміченої мети. По-друге, метод повинен бути рентабельним, тобто витрачені сили і засоби повинні змінюється залежно

від цінністю отриманих результатів. На практиці складні експертні дослідження в ряді випадків призначаються і проводяться заради «прикраси» справи, коли для розкриття і розслідування злочину цього зовсім не потрібно, або для продовження строків провадження у справі, його навмисного затягування.

Одним із напрямів подальшого розвитку теорії та практики судової експертизи є вдосконалення існуючих і розроблення нових методів судової експертизи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Щербаковський М. Г. *Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія.* Харків: В деле, 2015. 560 с.
2. Слободян Я. І. *Методики проведення судових експертиз: проблемно-орієнтувальний аналіз. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика).* 2013. № 1. С. 265-272.
3. Волобуєв А. Ф. *Про методи криміналістики. Актуальні питання судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів : матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17 червня 2010 р.).* Київ: ДНДЕКЦ. 2010. С. 28–29.
4. Сімакова-Єфремян Е. Б., Балинян Т. Є., Дереча Л. М. *Про критерії оцінювання методик проведення судових експертиз в Україні. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики.* 2010. Випуск 10. С. 151-161.

УДК 351

Воронятніков О. О.

*д.ю.н., головний інспектор
Департаменту міжнародного
поліцейського співробітництва
Національної поліції України*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Євроінтеграційні процеси є основними і незмінними зовнішньо-політичними пріоритетами України останніми десятиліттями. Сучасний стан і динаміка реалізації інтеграційної стратегії показує, що транскордонне співробітництво посідає важливе місце у процесі формування прикордонної співпраці.

Сьогодні транскордонне співробітництво здійснюється як на міждержавному рівні, так і на рівні територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів виконавчої влади. Транскордонне співробітництво в межах повноважень суб'єктів транскордонного співробітництва України може здійснюватися в економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-